

■ УДК 78.087.681

М. П. Вішленков, старший викладач, Харківська державна академія культури, м. Харків

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОБОТИ З ДИТЯЧИМИ ХОРОВИМИ КОЛЕКТИВАМИ

Проаналізовано причини скорочення кількості аматорських дитячих хорових колективів. Виявлено проблеми, що призвели до втрати дитячого інтересу до хорового виконавства, запропоновані можливі шляхи щодо їх подолання. Акцентовано на співтворчості хормейстера і дітей як односторонніх, необхідності використання сучасних методів, які посилюють інтерес юнаків до хорового мистецтва.

Ключові слова: дитячий хоровий колектив, проблеми роботи з хором, співтворчість, сучасні методи хорового виховання.

Н. П. Вишленков, старший преподаватель, Харьковская государственная академия культуры, г. Харьков

СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ РАБОТЫ С ДЕТСКИМИ ХОРОВЫМИ КОЛЛЕКТИВАМИ

Анализируются причины сокращения количества любительских детских хоровых коллективов. Выявлены проблемы, которые являются причиной снижения детского интереса к хоровому исполнительству, предложены возможные пути их преодоления. Акцентируется на сотворчестве хормейстера и детей как единомышленников в художественном процессе, необходимости использования современных методов, усиливающих детский интерес к хоровому искусству.

Ключевые слова: детский хоровой коллектив, проблемы работы с хором, сотворчество, современные методы хорового воспитания.

N. P. Vishlenkov, Senior Lecturer, State Academy of Culture, Kharkiv

CURRENT CHALLENGES IN WORKING WITH CHILDREN'S CHOIR MUSIC GROUPS

The article analyzes reasons for decreasing number of amatory children's choirs. Problems causing loss of children's interest in choral performance were identified, and ways for their overcoming were proposed. Attention is focused on choirmaster and children co-creating as like-minded persons in artistic process and on modern methods of enhancing children's interest in choral art.

Key words: children's choir, challenges in working with a choir, co-creating, modern techniques of choral upbringing.

Постановка проблеми. За останнє десятиліття в Україні скоротилася кількість аматорських дитячих хорових колективів, що пов'язано із закриттям будинків культури і центрів дитячої художньої творчості.

При навчальних закладах, де хорів класи є обов'язковими як програмні дисципліни, такі колективи ще функціонують. Але найчастіше й там є проблеми, що заважають розвиткові дитячої хорової творчості. Серед них: відсутність конкурсного відбору обдарованих дітей, особливості окремих підлітків із інтелектуальними здібностями, їх підвищене неприймання догм і авторитетів будь-якого статусу; брак керівників дитячих хорів, котрі мають саме таку професійну спеціалізацію, низька оплата праці хормейстерів й, особливо, початківців тощо.

Останні дослідження та публікації. За останні 10—15 років у вітчизняній науковій літературі переважно досліджуються: динаміка хорового руху в Україні ХХ ст. і її окремих регіонів (Н. Г. Гречуха, Л. Ороновська, Р. В. Дудик, І. Л. Бермес, Л. Дорохина, Г. Місько); професійні якості керівника хору (Н. О. Селезнева); специфіка хорових шкіл і складові майстерності їх представників (І. О. Шатова, П. А. Ковалик); особливості творчості Л. Дичко, О. Кошиця, К. Пігрова, В. Іконника та інших діячів хорового мистецтва (О. Б. Письменна, Н. Б. Калущка, М. Ластовецький, Ю. Стасюк, С. Дацюк). Творчу діяльність окремих хорових професійних колективів вивчають Л. Дзіндзюра (камерний хор *Gratia*), К. Сятецький (укр. хор «Думка» з Нью Йорка), Є. Шуневич (камерний хор «Легенда») [8].

Щодо специфіки роботи з дитячими хоровими колективами, то цей аспект в Україні досліджується недостатньо ґрунтовно. Питання підготовки майбутніх учителів музики аналізують Степан і Володимир Сілії; вокальну роботу зі співаками молодшого шкільного віку — І. Кліш; вокально-хорову термінологію як основу для формування хорової культури юних виконавців вивчає А. В. Соколова [7]; зміст та структуру професійної майстерності керівника дитячого хору вивчав М. П. Вішленков.

Серед російських публікацій за останній час відзначимо праці Л. А. Венгрус [2, 3], котра цілеспрямовано розробляє питання вокально-хорової діяльності з дітьми дошкільного, шкільного віку, студентами і дорослими. Інші науковці досліджують шляхи вдосконалення диригентсько-хорової освіти (В. О. Васильєв, Л. П. Мінгазова, О. Є. Саприкіна); особливості роботи з дитячими хорами середнього шкільного віку (О. В. Калугіна, Н. М. Сизоненко) тощо.

Незважаючи на достатню кількість наукових досліджень, у реальній практиці дитячого хорового виконавства проблем не поменшало. Тому необхідний їх аналіз.

Мета статті — на основі власного досвіду, аналізу сучасної науково-методичної літератури та практики роботи з дитячими колективами виявити основні проблеми, що найчастіше є причиною втрати

дитячого інтересу до хорового виконавства, і запропонувати можливі шляхи їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Запропонована вихідна ідея в роботі з хором — пріоритет, відкриття для дитини потенціалу її нових творчих можливостей над навчанням. Коли йдеться про творчу роботу, а хорове виконавство — це завжди творчість, учителя (тобто того, хто навчає) в колективі співаків немає. Є хормейстер, який визначає завдання, й однодумці, котрі активно беруть участь у мистецькому процесі, створенні того чи іншого музичного образу. Тобто насамперед ідеться про співтворчість. Такий підхід до роботи з дітьми є доцільним для них і зумовлює головне завдання для керівника: зацікавити й навіть «заразити» його учасників ідеєю спільного мистецтва.

Теоретичним підґрунтям для цього стала концепція трансгресивної людини (Я. Козелецький, М. Мосс і Р. Кайуа, М. Фуко), центром якої є вільна, відповідальна й творча особистість [4]. «Трансгресія» як одне із ключових понять постмодернізму означає перехід межі між можливим і неможливим. Вона є алгоритмом переходу від старого до нового і, на нашу думку, — загальним принципом творчості, що притаманно саме людському світосприйняттю. Зважаючи на те, що кожен малюк від народження обдарований великими можливостями, а трансгресія завжди спрямована на зміну себе або оточення, здійснюється прагнення до використання можливостей дитини та розвитку її власного «я».

Сфера мистецтва в цьому сенсі є сприятливою, оскільки саме тут здійснюється процес творчого переборення природи і досягається краса як мрія про свободу. У мистецтві поєднуються естетичні й евристичні засади, емоції стають матеріалом для творчості, а творчий процес — це велика радість досягнення світу прекрасного й духовного самовираження дитини.

А. Маслоу — засновник гуманістичної психології — акцентував на цих важливих та вроджених рисах людської вдачі й підкреслював, що головним інтересом людини є її розвиток, а силою, яка його зумовлює, — потреба в самоактуалізації [1]. Р. Мей, котрий розробив нову концепцію людини, яка живе сьогоднішнім (тут і тепер), підкреслював унікальність особистості й особливо — її вільний вибір. Саме від нього залежить реалізація потреб. Тобто три складові є головними компонентами трансгресивної особистості: «Я можу — я хочу — я є» [5].

Практична реалізація підходу, що описаний вище, потребує сприятливих внутрішніх і зовнішніх умов. Але перш ніж почати роботу

з дітьми, кожен керівник дитячого колективу повинен зважати на певні обставини.

У сучасних дітей значною мірою змінилися пріоритети. Великого бажання співати в хорі вони не мають, як це було, наприклад, тридцять років тому. Нині різні гаджети для дітей є головним джерелом інформації, музичних уподобань, засобом для комунікації тощо. Ми не аналізуватимемо користь й шкоду електронних пристроїв, ця проблема широко обговорюється психологами, педагогами й іншими фахівцями. Для нас важливо не обмежувати спілкування дитини із сучасною технікою, а використати їх корисні властивості й знайти оптимальний баланс між практичним інтересом дітей до неї і можливостей гаджетів для підготовки до хорових занять. Наведемо декілька прикладів.

Для прискорення вивчення тексту нового твору (особливо іноземною мовою) як домашнє завдання ми пропонуємо співакам посилання на відповідне електронне джерело. Прослуховування його через навушники сприяє не тільки запам'ятовуванню тексту, а й правильній його транскрипції. Щоб розвинути інтонування в складних хорових партіях зі «стрибками» на консонуючі й, особливо, дисонуючі інтервали, пропонуємо дітям записувати їх виконання на смартфони чи мобільні телефони і наступну репетицію починаємо з контрольної перевірки домашнього завдання. Запис концертного виступу розміщуємо на YouTube для того, щоб кожен учасник хору мав можливість почути себе і на колективному обговоренні проаналізувати результат за принципом: що прозвучало добре і над чим ще потрібно працювати.

Окремо відзначимо захопленість дітей сучасними молодіжними музичними напрямками, що прослуховуються з електронних пристроїв. Відсутність мелодійності та текстового сенсу (наприклад, у піснях американського репера Каньє Омарі Уеста чи Егора Крида, котрий співає в стилі R'n'B) не тільки не сприяє, а й перешкоджає розвиткові естетичного смаку дитини. Про їх шкідливий вплив на розвиток слухових і голосових даних дітей написано в попередній статті. Тому до репертуару хорового колективу долучаємо твори різних жанрів, починаючи з духовної і класичної музики і завершуючи кращими зразками джазової (Дж. Гершвін), популярної музики (The Beatles, ABBA), класичного хард-року (Scorpions) тощо. Зауважимо, що на концертних виступах такі твори разом з хором співає весь зал.

Виокремимо ще одну важливу проблему, вирішенню якої суттєво допомагають хорові заняття. Це — брак реального спілкування однокласників через надмірне проведення часу з електронними пристроями, що позначається на відносинах дітей, зокрема з батьками. Така комунікація найчастіше є формальною. Перебуваючи у віртуальному світі,

діти «випадають» із реальності, як зазначають спеціалісти, спостерігається різке зниження фантазії і творчої активності. Колективність хорового мистецтва і співучасть дітей у творчому процесі сприяють розвитку почуття відповідальності за спільний результат. Цю якість можна посилювати, довіряючи учасникові хору виконання відповідальних доручень, наприклад, контроль за наявністю нотних текстів і вишколом своєї хорової партії, станом концертних костюмів і своєчасною явкою на концертні виступи тощо. Залучення хористів до формування репертуару, складання концертних програм, обговорення перспектив участі колективу в різних конкурсах і фестивалях, аналізу внеску кожного учасника в результати такої діяльності, підбиття творчих підсумків за рік з обов'язковим аналізом динаміки розвитку кожного співака і спільні святкування днів народжень сприяють посиленню творчої взаємозалежності й згуртуванню колективу, коли один за всіх, а всі за одного — для досягнення конкретної мети.

Наприклад, у процесі роботи з вокальним ансамблем над творами та їх сценічним виконанням доручаємо одному з учасників роль керівника, іншому — контроль за своєчасним виконанням сценічних рухів та інших дій. У різних творах «керівний склад» змінюємо. Таким чином, кожен з учасників має можливість здійснити особистий внесок і долучитися до творчого процесу.

Така співтворчість допомагає подолати і ще одну серйозну проблему — дитячої самотності й непотрібності. Найчастіше причиною такого горя в дітей є економічне становище в сім'ях. З одного боку, різні матеріальні можливості позначаються на соціальній роз'єднаності дітей. З іншого — недостатній добробут окремої сім'ї нерідко ускладнює взаємовідносини між дорослими: «кожен сам по собі». Для дитини — це приклад для наслідування й основа для формування комплексу власної неповноцінності. На таких дітях ми спеціально не акцентуємо, але частіше за інших залучаємо до різних видів «громадської» діяльності, тобто допомагаємо відчувати себе затребуваним.

Виховуючи майбутнього громадянина України, необхідно його долучати до найкращих зразків вітчизняної музичної культури, зокрема народної музики. Саме національне підґрунтя М. Костомаров, О. Потебня, М. Драгоманов, М. Сумцов, І. Франко, М. Лисенко та ін. розглядали як основу для формування національної самосвідомості. У контексті останніх подій в Україні цей фактор є надзвичайно актуальним. Зрозуміло, що в кожному хоровому колективі обов'язково є декілька народних пісень. Але для сучасної дитини, як свідчить досвід, вони не завжди цікаві. Тому ми здійснюємо авторські аранжування або обробки народних українських пісень (як, наприклад, «Ой, хотіла

вража баба», «Почала діброва горіти», «Ой, вколо, вколо» та ін.), що передбачають театралізацію.

Такі інтерпретації викликають ширий інтерес дітей до народної культури і бажання фантазувати. У них виникає безліч пропозицій щодо підсилення національного колориту, різноманітності рухів і дій. У процесі спільного обговорювання можливих варіантів діти активно долучаються до процесу: «А давайте спробуємо зробити так ... Чи може, краще змінити ...». За нашими спостереженнями, підлітки втомлюються через півгодини безперервної роботи над одним твором із класичного репертуару і протягом півтори години (у процесі активної підготовки до конкурсу) з повною віддачею працюють над театралізованою народною піснею: співають, рухаються, імітують рідну мову, її просторіччя та узвичаєні мовні форми. При цьому самі контролюють дії один одного і роблять зауваження.

Іншою важливою проблемою є втрата дитячого інтересу до хороших занять. Як свідчить наш досвід, це спричинено одноманітністю форм, нецікавим репертуаром, відсутністю перспектив для концертної діяльності, традиційним підходом до роботи з дітьми: хормейстер — учитель, хорист — учень. Але співтворчість як головний принцип у роботі з дитячим хором потребує постійного оновлення форм роботи. Саме тому поряд з традиційними ми використовуємо оригінальні методи і методики. Останні є найцікавішими для юних музикантів і найрезультативнішими для їх художнього розвитку.

Ці методи запропоновані зарубіжними педагогами-музикантами: М. Шафером, Е. Сайклером, К. Дітріхом, К. Гофманом, Ф. Лисеком і З. Кодаї відповідно з Канади, США, Німеччини, Чехії та Угорщини.

Метод «звукового оточення» (М. Шафер) [10] передбачає інтерпретацію навколишнього середовища як світового звукового пейзажу, як велетенського макрокосмічного «твору». Суть методу — допомогти дитині навчитися чути не тільки під час музичного заняття та в концертній залі, а й за їх межами. Слух сприйнятливої людини, вважає М. Шафер, завжди в дії. Звукове оточення є важливим джерелом інформації, але в сучасному світі воно стає гучнішим. Значне збільшення машин і техніки, за даними досліджень, щорічно посилює світовий звуковий пейзаж на один децибел, унаслідок чого сучасна людина поступово глухне. Шумове забруднення атмосфери є серйозною проблемою охорони навколишнього середовища. Тому всі, хто цікавиться музикою, повинні зважати на цей факт. Одним із способів збереження слуху, на думку канадського педагога, є вміння чути звуки, які ми навчилися ігнорувати [10].

У зв'язку з цим, М. Шафер розглядає світовий звуковий пейзаж як гігантський макрокосмічний твір, головним композитором якого

є людина. Вона здатна поліпшити або погіршити це творіння. Тому першим завданням є навчитися слухати цей звуковий пейзаж саме як твір музики. Навчившись, можна висловлювати критичні судження. Які звуки сподобалися? Чи не загрожують гучніші або брутальні звуки ніжнішим?

У процесі роботи з дітьми виявилось, що вони не можуть розрізняти звуки птахів, коли проїжджає автомобіль. Висновок очевидний: потрібно докладати певних зусиль, щоб чути природний світ, щоб навчити дитину точно слухати і чути будь-які звуки, зокрема й шумові, корисні вправи з використання звуків оточення. Перед початком репетиції дітям можна задавати запитання. Наприклад, який звук був найцікавішим серед тих, що ви чули вранці? Хто у вашому класі (сім'ї) має найкрасивіший голос? Назвіть усі звуки, що ви чули по дорозі в школу (на річку, на дачу) тощо.

Інший метод, який теж пропонує М. Шафер, є логічним продовженням попереднього. Це — метод «естетично-синаестетичного калейдоскопа, який передбачає нерозривну цілісність світу, що природно сприймається дитиною, тобто в єдності всіх органів чуття, які є джерелом уявлень про оточуючий світ. Діяльність сенсорної системи відображає зовнішній світ і надає змоги дитині адаптуватися в навколишньому середовищі. Для неї життя це — мистецтво, а мистецтво — це життя. Саме тому діти штучно не поділяють заняття на окремі види діяльності, як у сучасних школах із традиційними програмами навчання: у вівторок — спів, у четвер — малювання тощо. Такий принцип, на думку М. Шафера, розхитує сенсорну систему дитини, є найбільшою травмою в її життєвому досвіді. Тривале видалення почуттів одне від одного призводить до подрібнення досвіду.

До пошуку такого рішення зумовив один із учасників хору хлопчиків. Одночасно зі співом він постійно щось малював і всі зауваження ігнорував. Дивно, але співав чисто і реагував на наші коригування щодо виконання твору. Наприкінці репетиції я попросив його показати те, що він малював. Це були співаючі діти (схематичні фігурки з відкритим ротом). Внизу підпис: «За што я люблю етат хор, за то што он неабычный» (Цитата із першоджерела). З тих пір почали практикувати у своїй роботі спеціальні завдання, які передбачають одночасне залучення звукових, слухових, зорових, рухових, літературних почуттів, що забезпечує синтез усіх видів мистецтва.

З хором хлопчиків проблема вирішилася сама собою. Колектив як структурний підрозділ Харківського національного академічного театру опери та балету ім. М. Лисенко брав участь у «Піковій дамі» П. Чайковського, «Кармен» Ж. Бізе тощо. Під час співу своєї партії

хлопчики марширували і рухалися по сцені, виконували команди «командира», маніпулювали «зброєю» та ін.

У роботі зі старшим хором ДМШ № 11 використовували елементи майже всіх видів мистецтва: рухові (диригування мелодії, елементи танцю), звукові (шумові та музичні), літературні (поетичні, прозаїчні), зорові (колірні, лінійні, графічні, малюнкові) та ін. асоціації.

Метод слухового аналізу музичних творів, який Е. Сайклер називав найперспективнішим методом музичного виховання ХХ ст. [6], не є новим. Але його використання дозволяє розвивати в дітей єдність звуковисотних і просторових уявлень, сприймати особливості високих і низьких, «тихих» і «гучних» звуків. Цій метод ми використовували на початковому етапі своєї роботи з дітьми, коли вчили їх співати за рукою: *piano pianissimo — forte fortissimo, sforzando, piano — forte, pianissimo — fortissimo, piano — crescendo — forte — diminuendo — piano* тощо.

Метод синтетичної імпровізації, що сприяє формуванню цілісного уявлення дитини про художній світ, поєднує різноманітні асоціації. Такими імпровізаціями на основі синтезу мистецтв можуть бути зображення голосом чи музичне втілення персонажів казок, природних стихій (грому, дощу, вітру); поетичний, прозаїчний, пластичний супровід вокальної мелодії; рухові асоціативні імпровізації за музичною темою для засвоєння жанрових основ музичних творів — народний танок, марш, колицька; складання простих мелодій до улюблених віршів, підбір наслух; малюнки пейзажу, про який співається, наприклад, у творі М. Лисенка «Тихесенький вечір», А. Вахнянін «Садок вишневий коло хати» тощо.

Такі заняття, звичайно, потребують додаткової підготовки до роботи і часу, якого постійно бракує для репетиції. Але результати таких зусиль того варті.

Отже, аналіз сучасного стану дитячого хорового виконавства і власного досвіду практичної роботи з дитячими колективами протягом майже двадцяти п'яти років уможливив виявити основні сучасні проблеми щодо їх існування. Крім суто професійних, існують і інші, не менш важливі щодо життєдіяльності дитячих хорових колективів. Серед них: зміна пріоритетів у сучасних дітей, пристрась до гаджетів, які є головним джерелом інформації, музичних уподобань, засобом для комунікації та ін.; захопленість не найкращими зразками сучасної молодіжної музики, які прослуховуються з електронних пристроїв; брак спілкування однолітків у реальному часі, що позначається на відносинах дітей; утрата дитячого інтересу до хорових занять, що є наслідком використання одноманітних форм, застарілого репертуару, відсутністю перспектив для концертної діяльності тощо.

Посиленню дитячого інтересу до хорової творчості сприяє трансгресія як загальний принцип творчості, прагнення до всебічного використання можливостей дитини та розвитку її власного «я». Відкриття потенціалу нових творчих можливостей для дитини може відбутися за умов співтворчості хормейстера та дітей як однодумців у художньому процесі. Такий підхід сприяє зацікавленню учасників хору в спільному мистецтві, духовному самовираженню дитини і сприйняттю творчого процесу як радості осягнення світу прекрасного.

Дитячий інтерес до хорових занять значно підвищується за умови використання не тільки традиційних, а й сучасних методів роботи: «естетично-синаестетичного калейдоскопа», «звукowego оточення», синтетичної імпровізації, слухового аналізу музичних творів тощо.

Перспективними напрямками дослідження можуть бути подальші пошуки шляхів вирішення сучасних проблем у роботі з дитячими хоровими колективами, вивчення можливостей використання інтерактивних методів вокально-хорової роботи з дітьми, розробки спеціальних ігор, що підтримують постійний інтерес дітей до хорових занять і сприяють розвиткові їх творчого ставлення до світу.

Список використаних джерел

1. А. Маслоу. Теория человеческой мотивации [Электронный ресурс] / А. Маслоу. — Режим доступа: <http://flogiston.ru/library/maslow>. — Загл. с экрана.
2. Венгрус Л. А. Начальное интенсивное хоровое пение : автореф. дис. ... д-ра искусствоведения / Л. А. Венгрус. — СПб., 2001. — 44 с.
3. Венгрус Л. А. Пение и «фундамент музыкальности» : монография / Л. А. Венгрус ; М-во образования Рос. Федерации, Новгород. гос. ун-т им. Ярослава Мудрого. — Великий Новгород : НовГУ, 2000. — 204 с.
4. Пуфаль-Струзик И. Творческий путь в «трансгрессивной концепции личности» Я. Козелецкого / И. Пуфаль-Струзик // Психол. наука и образование. — 2002. — № 2. — С. 75–85.
5. Ролло М. Мужество творить [Электронный ресурс] / Мэй Ролло. — Режим доступа: http://lib100.com/book/superlearning/the_courage_to_create/html/. — Загл. с экрана.
6. Сайклер Э. Творческое музицирование — основная тенденция музыкального воспитания XX века / Э. Сайклер ; сост. О. А. Апраксина // Из истории музыкального воспитания. — М. : Просвещение, 1990. — С. 198–200.
7. Соколова А. В. Питання вокально-хорової термінології як підгрунтя формування дитячої хорової культури [Електронний ресурс] / А. В. Соколова. — Режим доступу: http://nauka.hnpu.edu.ua/sites/default/files/fahovi%20vudannia/2010/Pedagogika_ta_psukhologia_35/17.html. — Назва з екрана.

8. Хорова культура України та його подвижники : матер. другої міжнар. наук.-практ. конф. / ред.-упор. П. Грушоватий, З. Гнатів. — Дрогобич, 2012. — 308 с.
9. Шафер М. Мысли по поводу музыкального воспитания / Мюррей Шафер ; сост. О. А. Апраксина // Из истории музыкального воспитания. — М. : Просвещение, 1990. — С. 202–205.

References

1. A. Maslou. Teoryya chelovecheskoy motyvatsyy. [Élektronnyy resurs] / A. Maslou. — Rezhym dostupa: <http://flogiston.ru/library/maslow>. — Zhlavye s ékrana.
2. Vengrus L. A. Nachal'noye intensivnoye khorovoye peniye: avtoref. dis. na soisk... d-ra iskusstvovedeniya / L. A. Vengrus. — SPb., 2001. — 44 s.
3. Vengrus L. A. Peniye i «fundament muzykal'nosti»: monografiya / L. A. Vengrus; M-vo obrazovaniya Ros. Federatsii, Novgor. gos. un-t im. Yaroslava Mudrogo. — Velikiy Novgorod: NovGU, 2000. — 204 s.
4. Pufal'-Struzik I. Tvorcheskiy put' v "transgressivnoy kontseptsii lichnosti" YA. Kozeletskogo / // Psikhol.nauka i obrazovaniye. — 2002. — №2. — S. 75-85. — S. 2002
5. Rollo Méy. Muzhestvo tvoryt'. [Élektronnyy resurs] / Méy Rollo — Rezhym dostupa: http://lib100.com/book/superlearning/the_courage_to_create/html/. — Zhlavye s ékrana.
6. Saykler É. Tvorcheskoe muzytyrovanye — osnovnaya tendentsyya muzykal'noho vospytaniya XX veka / É. Saykler: Sost. O. A Apraksyna // Yz ystoriy muzykal'noho vospytaniya. — M.: Prosveshchenye, 1990. — S. 198—200.
7. Sokolova A. V. Pytannya vokal'no-khorovoyi terminolohiyi yak pidgruntya formuvannya dytyachoyi khorovoyi kul'tury. [Elektronnyy resurs] / A. V. Sokolova. — Rezhym dostupu: http://nauka.hnpu.edu.ua/sites/default/files/fahovi%20vudannia/2010/Pedagogika_ta_psukhologia_35/17.html. — Nazva z ekranu.
8. Khorova kul'tura Ukraí'ni ta yogo podvizhniki: materialí drugoí' mízhnarodnoí' naukovo-praktichnoí' konferentsii' / Red.-upor. P. Grushovaty, Z. Gnativ. — Drogobich, 2012. — 308 s.
9. Shafer Myurrey. Mysly po povodu muzykal'noho vospytaniya / M. Shafer / Sost. O. A. Apraksyna // Yz ystoriy muzykal'noho vospytaniya. — M. : Prosveshchenye, 1990. — S. 202 — 205.

■ UDC 78.087.681

Vishlenkov N. P., senior lecturer, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv

CURRENT CHALLENGES IN WORKING WITH CHILDREN'S CHOIR MUSIC GROUPS

The aim of the article is to analyze the reasons for reducing the number of amateur children's choirs.

Research Methodology. The article provides an analysis of children's choir practice and the author's own experience.

Results. The author reveals the problems causing the loss of children's interest in choral performance, suggesting possible ways of overcoming them. The author substantiates the idea of working with a chorus not in way of training but discovering a child's creative potentials. The article is specifically concerned with the co-creation of a choirmaster and the children as fellow-thinkers in the artistic process. The attention is focused on the modern methods of reviving children's interest in the choral art. Extensive coverage is given to the transgressive concept, which is an individual attribute of a free, responsible and creative person. In particular, transgression is an algorithm of transition from old to new and is a general principle of creativity. It is claimed that every child is born with unlimited possibilities, and the transgression is always designed to changing oneself and people around, it is creativity that realizes aspiration for using a child's abilities and developing their needs in self-actualization.

Novelty. It is found out that the collective character of choral performance creates ideal opportunities for child's spiritual self-expression, developing his creativity, forming communicative abilities, overcoming problems of children's loneliness and inferiority complex.

The practical significance. The evidence from this study suggests a variety of overcoming current challenges in children's choir music groups.

Key words: children's choir music groups, the challenges of working with the choir, co-creation, the modern techniques of choral training.

Надійшла до редколегії 24.02.2016 р.